

Izvorni znanstveni članak
UDK 757-052 KUNIĆ (497.5 DUBROVNIK)
Priljeno: 29.11.1995.

Kruno Prijatelj

Split

O PORTRETU RAJMUNDA KUNIĆA

Portret Rajmunda Kunića izradio je, po Appendinijevu navodu, rano preminuli dubrovački neoklasični slikar Petar Katušić (1767-1788). Taj je portret odavno nestao, a sačuvane su tri kopije. Jednu je izradio Carmelo Reggio, drugu nepoznati slikar, a treća je crtež P. F. Martecchinija na temelju kojeg je izrađena litografija u njegovoj *Galleria di Ragusei illustri*. Na temelju sačuvanih kopija zaključuje se da je Katušićev rad bio nesumnjivih kvaliteta i da je evocirao Kunićev lik naglašenih individualnih crta.

Da je portret Rajmunda Kunića izradio dubrovački klasicistički slikar Petar Katušić, osnovni nam podatak pruža Francesco Maria Appendini u drugom svesku svog kapitalnog djela *Notizie storico-critiche sulle antichità storia e letteratura de' Ragusei* tiskanom u Dubrovniku 1803. godine.¹ Rođen 1768. u Poirinu kod Torina, Appendini je došao 1792. godine u Dubrovnik, gdje je bio nastavnik i ravnatelj pijarističkog zavoda *Collegium Ragusinum*, a zatim upravitelj liceja u Zadru, u kome je gradu umro 1837. godine. On je došao u Dubrovnik četiri godine nakon Katušićeve smrti te je mogao o njemu doznati niz pojedinosti od najneposrednijih svjedoka. U spomenutoj knjizi on prvi donosi osnovne podatke o Katušiću koji je rođen u pučkoj obitelji u Dubrovniku 1767. godine i preminuo 1788. u rodnom gradu u 21. godini života. Pišući o njegovim slikama sa stanovitim kritičkim zapažanjima, u kojima naslućujemo zamjerke što se slikar nije držao strogih klasicističkih zasada, Appendini ističe »istinitost njegovih portreta«, pišući i sljedeći značajni pasus: »Comunque sia, noi dobbiamo a lui l'idea delle fattezze dello Stay, del Cunich e dello Zamagna, che saranno certamente con grande effetto, studio e soddisfazione contemplate dalla posterità«. Nažalost, Appendini je bio optimist, jer je Katušićev originalni portret Rajmunda Kunića (kao i portreti njegovih suvremenika Benedikta Staya i Bernarda Zamagne) nestao ne znamo kada i kako, tako da o njemu možemo suditi jedino po kopijama nastalima malo godina kasnije, koje nam ipak omogućuju da dobijemo sliku o Kunićevu izgledu, ali nisu dovoljne da u potpunosti ocijenimo kvalitetu Katušićeve umjetnosti.

Petar je Katušić u sedamnaestoj godini, 1784, zatražio od Vijeća umoljenih stipendiju za učenje slikarstva u Rimu ili u nekom drugom gradu Italije. Tu njegovu molbu preporučio je ugledni dubrovački klasicistički književnik Benedikt Stay, ističući kako mladić odavna pokazuje smisao za slikarstvo. Vijeće je usvojilo molbu i dodijelilo Katušiću za tri godine svotu od po 10 cekina godišnje. S tom pripomoći mladi je umjetnik otišao u Rim, gdje mu je Stay pronašao

¹ Francesco Maria Appendini, *Notizie storico-critiche sulle antichità storia e letteratura de' Ragusei*, Tomo II, Part. I, Lib. II. (Ragusa, 1803), p. 212. O Katušiću sam posljednji put pisao u svojoj knjizi: *Slikarstvo u Dalmaciji 1784-1884*. (Split: Književni krug, 1989), pp. 14-16, 26-28, i tu donio i svu raniju literaturu o umjetniku.

učitelja u личности tada uglednog slikara Antona Marona (1733-1808), umjetnika rođena u Beču, učenika tada u Rimu slavnog Mengsa i muža njegove sestre Terese Concordie, člana i »principea« rimske akademije sv. Luke, koji će se istaknuti kao slikar portreta (među kojima su oni austrijskih careva Josipa I, Marije Terezije i Josipa II, te glavnog teoretičara klasicizma Winckelmanna), crkvenih pala i interijera raskošnih vila.

Iz Stayeve korespondencije doznajemo da je Katušiću 1785. bila povećana stipendija za 30, kasnije za još 100 škuda. Uza svu tu povećanu svotu Katušić je oskudijevao i po svojoj se prilici razbolio od turbekuloze, te se vratio u zavičaj gdje je dulje vrijeme bolovao. Kad je prividno ozdravio, zatražio je novu stipendiju, koju mu je Vijeće odobrilo do kraja srpnja 1788, ali je umjetnik nije uspio iskoristiti. Umro je u Dubrovniku 2. lipnja 1788. u dvadeset i prvoj godini. U povodu slikareve prerane smrti Džono Restić spjevao je pjesmu *In funere Petri Catusich egregiae spei pictoris*. Slikar je pokopan u crkvi Male braće.

Od Katušićeva portreta Rajmunda Kunića znamo da su postojale tri kopije: jedna u ciklusu portreta znamenitih Dubrovčana koje je izradio klasicistički slikar Carmelo Reggio (? - 1819) za braću Vlaha i Luka Stullija, druga u nizu portreta tih i drugih uglednih Dubrovčana nepoznata autora u biblioteci samostana Male braće i treća za poznatu »Galeriju« P. F. Martecchinija, i to u crtežu i u litografiji.

Serijski Reggiovih portreta glasovitih Dubrovčana, o kojoj je u novije doba opširnije pisao Cvito Fisković, obuhvaćala je likove Anselma Bandurija, Đura Baglivija, Ruđera Boškovića, Marina Getaldića, Stjepana Gradića, Rajmunda Kunića, Benedikta Staya i Bernarda Zamagne, a uz prikaze tih uglednih sugrađana Stullijevi su naručili od Reggia i alegorijsku kompoziciju s prikazom dvaju anđela koji su nosili Zamagnine stihove posvećene čitavoj seriji i nad kojima je bio krilati Pegaz, dok su u prednjem planu predstavljeni Atena u oklopu uz svoju sovu te niz knjiga i svitaka. Ove su slike nastale između 1802. i 1805, a iz obitelji Stulli prešle su u obitelj Andrović, zatim u obitelj Flori, pa u dubrovačkog numizmatičara Benussija. Posljednji je privatni vlasnik bio dr. Melko Čingrija, koji ih je konačno poklonio Znanstvenoj knjižnici u Dubrovniku.²

Te »exactae imagines virorum Rhacusinorum doctrina excellentium« nisu imale sretnu sudbinu. Od portreta, od kojih je četiri popratio distihom Bernard Zamagna a pet Antun Chersa, nestao je prvo portret Anselma Bandurija, a zatim su 1989. ukradeni iz Znanstvene knjižnice u Dubrovniku portreti Ruđera Boškovića, Bernarda Zamagne i Rajmunda Kunića. Od nestalih portreta nemamo sačuvane ni fotografije.

Upravo iz ovog razloga citirao bih tri Zamagnina distiha, koji su i tiskani u djelu Urbana Appendinija *De vita et scriptis Bernardi Zamagnae Patricii Rhagusini* izdanom u Zadru 1830. i u kome su doneseni i Zamagnini stihovi napisani uz spomenutu alegorijsku kompoziciju i uz likove Marina Getaldića, Ruđera Boškovića i Benedikta Staya.³

Tri Zamagnina distiha »Sub effigie Raymundi Cunichii« glase:

² Cvito Fisković, *Tri slike Luka Stullija u Dubrovniku* (zajedno sa Franjo Kogoj, *Mljetska bolest*) (Zagreb: JAZU, serija »Predavanja«, 1963), pp. 35-40; C. Fisković, »Nekoliko podataka o Vlaha Stuliću«, *Mogućnosti* 14/6 (1967), pp. 640-651

³ Urban Appendini. *De vita et scriptis Bernardi Zamagnae Patricii Rhagusini* (Zara, 1830), pp. 254-255.

Virgilii comes ille, et docti fama Catulli,
Hic pictus spirat carmina Cunichius.

Aliud.

Hac retulit pictor veros in imagine vultus:
Aurea Cunichii carmina Fama refert.

Aliud.

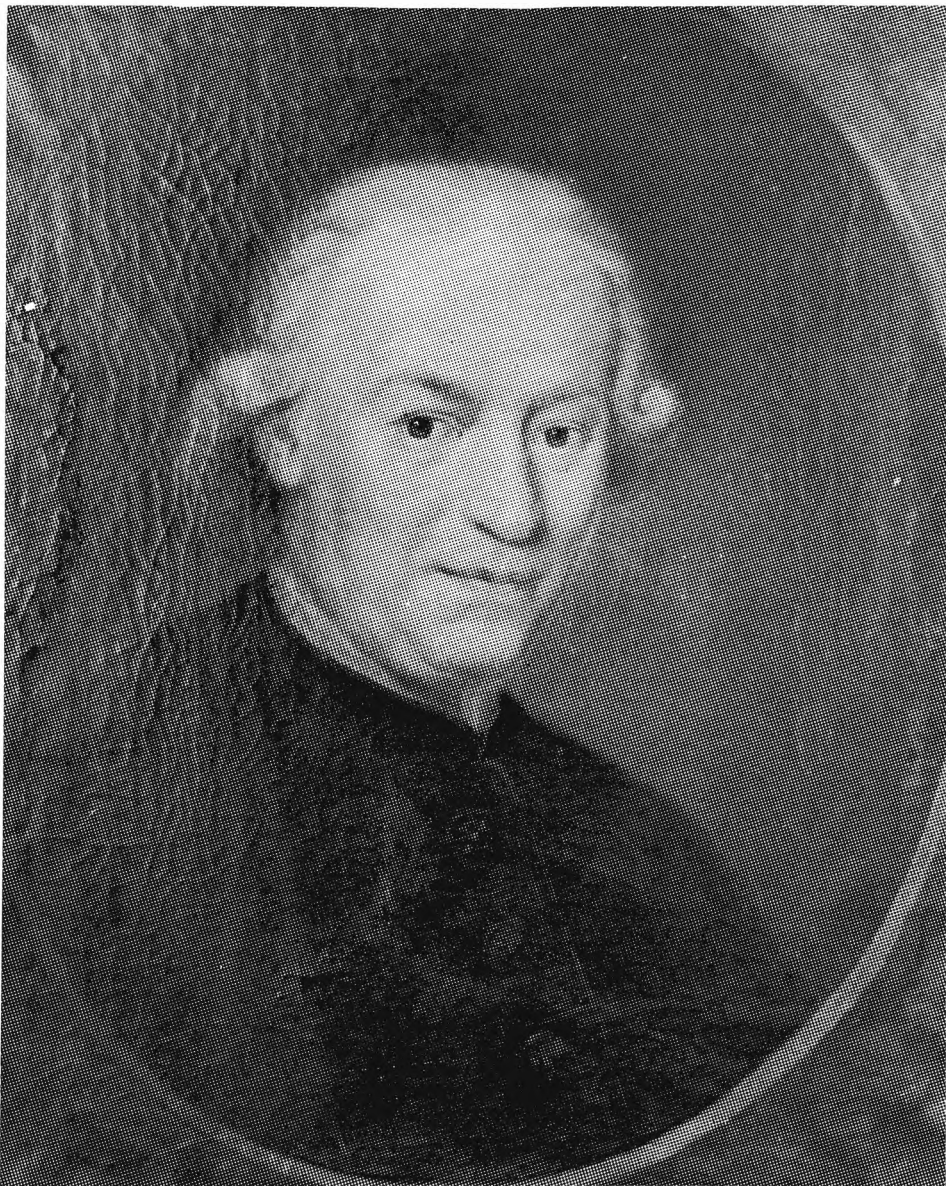
Quae quondam magno dictavit Musa Maroni,
Hic pictus spirat carmina Cunichius.

Najzanimljivija je pojedinost spominjanje Maronove muze koja se navodi u posljednjem distihu, jer nam indirektno potvrđuje da je Reggio kopirao Kunićev portret Petra Katušića kome je, kako smo prije spomenuli, slikar Anton Maron u Rimu bio učitelj. Iako nemamo fotografije Reggiovina portreta Kunića, sjećam ga se ipak toliko da mogu mirne duše kazati da su fizionomijske crte portretiranog klasicističkog pjesnika jako slične onima na portretu u Male braće i da sam uvjeren da je jednome i drugome Katušićev bio model.

Portreti istaknutih Dubrovčana u biblioteci dubrovačkog samostana Male braće prikazuju Đura Baglivija, Petra Benešu, Ignjata Đurđevića, Marina Getaldića, Stjepana Gradića, Rajmunda Kunića, Jakova Lukarevića, Nikolu Nalješkovića, Dinka Ranjinu, Junija Sorkočevića i Benedikta Staya. Ti su portreti resili »saloču« poznatog dubrovačkog vlastelina Antuna Sorga, zatim su prešli u ruke vlastelina Rafa Gozze - Gučetića zvanog »Kozica«, njegova svaka, pa u vlasništvo Rafovih kćeri Mare i Pavle, zvanih »Rafovice«, koje su čitav ciklus 1878. godine poklonile samostanu Male braće, u kome se i danas nalaze.

U svojoj sam studiji o umjetninama u tom samostanu pokušao oživjeti lik njihova vlasnika Antuna Sorga (1779-1841), tog u svoje vrijeme vrlo poznatog Dubrovčanina, koji je u toku svog nemirnog života, osim u rodnom gradu boravio i u Veneciji, Padovi, Bologni i opetovano i dugo u Parizu. Za vrijeme Napoleonove vladavine bio je gradonačelnik Dubrovnika, a prijateljevao je s brojnim istaknutim ličnostima svoga vremena, od Marka Bruerevića, Julija Bajamontija i Alberta Fortisa do maršala Marmonta i Madame de Staël. U toj sam studiji iznio i pretpostavku da su ti portreti sa najviše vjerojatnosti mogli nastati od vremena kad se Sorgo 1809. godine vratio iz Pariza u Dubrovnik i godinu dana kasnije postao Napoleonov »maire« do ponovnog odlaska u Pariz 1821. godine. Nisam u toj prilici riješio pitanje autorstva portreta, očito rađenih prema ranijim uzorcima, ne isključujući potpuno mogućnost da ih je mogao izraditi dubrovački klasicistički slikar Rafo Martini (1771-1846), ali ističući da nije nemoguće ni da je Sorgo u tu svrhu doveo nekog umjetnika iz Pariza. U svakom slučaju, autor tog niza portreta pokazuje stanovitu vještinu i virtuoznost, ali se očito ne radi o nekom slikaru veće kvalitete. Tada sam bio zaključio, a i danas sam uvjeren, da bi jedino neki neslućeni podatak mogao riješiti taj problem.

Iako će fotografija bolje od opisa pokazati izgled Kunićeva portreta u Male braće (sl. 1),

Slika 1. Nepoznati slikar, *Portret Rajmunda Kunića* (prema portretu Petra Katušića). Dubrovnik, Samostan Male braće.

vidimo da je istaknuti klasicistički pjesnik, kome je posvećen ovaj skup, prikazan kao čovjek u sedmoj deceniji života, a vrlo je velika vjerojatnost da ga je Petar Katušić naslikao na svom platnu pred samu svoju smrt, t.j. oko 1785/8. Odjeven u crnu svećeničku haljinu sa tek vidljivim pucetima (Kunić je do ukinuća isusovačkog reda 1773. godine bio redovnik), dubrovački

književnik odaje blagi i produhovljeni izraz, ima pravilne crte lica, prodoran pogled, vješto slikane meke usne, diskretno naglašen podbradak i kratko zakovršanu bijelu periku. Ima tipičnu fizionomiju intelektualca posljednje četvrtine *settecenta* zadojenog usporedo kršćanskim odgojem, klasičnom kulturom i odjecima iluminizma. Zahvaljujući Katušiću, makar nisu do nas došli ni njegov portret Rajmunda Kunića ni Reggiova kopija, sačuvali su nam se na slici u biblioteci Male braće crte lica ovog istančanog dubrovačkog književnika, koji je svojim stihovima, govorima i prijevodima ostavio duboki pečat ne samo na kulturni život svoga grada.⁴

Treći je put Katušićev portret Kunića kopirao dubrovački tiskar, knjižar, crtač, akvarelist i ljubitelj starina - kako ga je duhovito nazvao Vinko Foretić - Petar Frano Martecchini (1806-1900).⁵ Iako iz obitelji venecijanskog podrijetla, P. F. Martecchini se osjećao - poput oca Antuna koji je 1826. izdao prvu tiskanu ediciju Gundulićeva *Osmana* - pravim Dubrovčaninom i izdao u svojoj tiskari niz djela važnih za dubrovačku kulturnu prošlost, od kojih je za naš predmet najvažnija *Galleria di Ragusei illustri*. To je djelo tiskano 1841. u Dubrovniku s litografijama dvadeset i šest portreta glasovitih Dubrovčana, izrađenih uglavnom u Veneciji od grafičara Antonija Nardella prema crtežima samog Martecchinija. Zahvaljujući dr. Ivici Martinoviću, te ravnatelju i kustosu Dubrovačkog muzeja prof. Vlahu Benkoviću i mr. Vedrani Gjukić - Bender, raduje me ovdje donijeti i Martecchinijev crtež i litografiju (sl. 2 i 3) izvedenu prema istom Katušićevu portretu, ili vjerojatnije prema kopiji u Male braće, jer se među njima mogu nazrijeti neke manje razlike u obradi oka i u tretiranju tkanina. Crtež je i potpisan »P. F. Martecchini«, a nalazi se u Dubrovačkom muzeju uz druge njegove radove.

Martecchini je za izradu većeg broja svojih portreta glasovitih Dubrovčana zatražio i dobio pismena dopuštenja od vlasnika slika, ali za Kunićev portret takav dokument ne postoji.

Ovi portreti, izrađeni prema Katušićevu originalu, potvrđuju nam - kolikogod Katušićeve slike više nema - istinitost Appendinijeve tvrdnje iznesene na početku ovog teksta, da je prerano umrli dubrovački klasicistički slikar omogućio budućim generacijama da znaju kako su izgledala tri velika književnika dubrovačke neoklasike: Benedikt Stay, Bernard Zamagna i naš Rajmund Kunić.

Spomenuo bih na kraju i zanimljiv podatak koji doznajemo iz pisma Rafa Androvića Ivanu Bizzaru od 24. ožujka 1802, da su na komemoraciji Benedikta Staya u Dubrovniku oči svih prisutnih bile uprte »alla sua effigie fatta dal defunto pittor raguseo Cattusich«, jer je njegov portret bio izložen na Stayevu katafalku. Taj nam podatak govori da je 1801. još uvijek postojao originalni Katušićev portret Benedikta Staya, a to bi značilo da su postojali i Kunićev i Zamagnin. To se slaže i s činjenicom da je Carmelo Reggio svoje portrete glasovitih Dubrovčana, a među njima su i Kunić, Stay i Zamagna, izradio između 1802. i 1805. godine, kao što smo na početku ove kratke studije dokazali. Kako su originali nestali, i teško je da će se ikada pronaći, kopije u knjižnici Male braće i kod Martecchinija imaju za nas još veće značenje.⁶

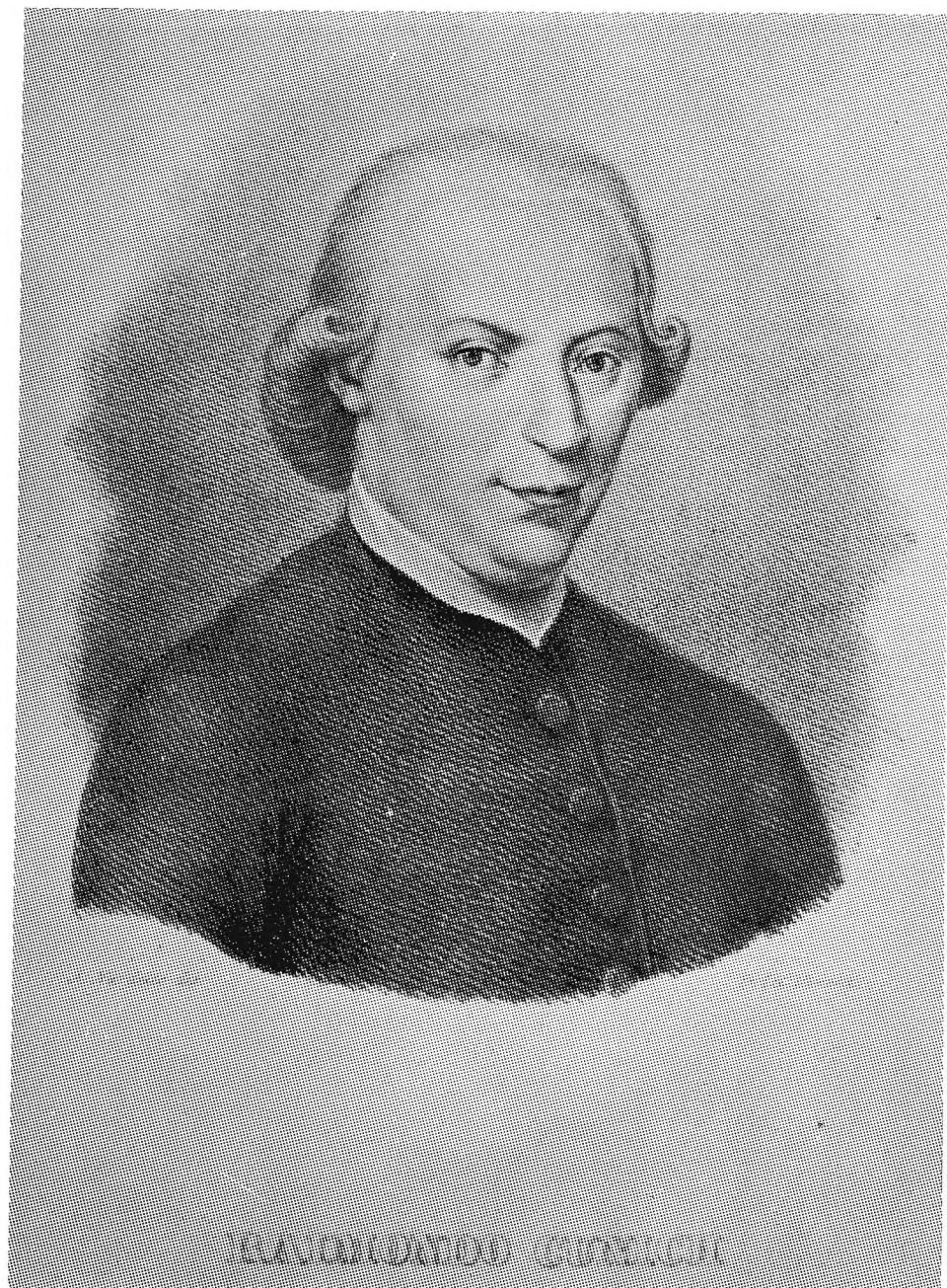
4 Kruno Prijatelj, »Neki problemi o slikama i oltarima u samostanu Male braće u Dubrovniku«, u: Vinko Justin Velnić (ur.), *Samostan Male braće u Dubrovniku* (Dubrovnik: Samostan Male braće: Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1985), pp. 512-515.

5 Vinko Foretić, »Dubrovački tiskar i knjižar 19. stoljeća Petar Franjo Martecchini kao crtač, akvarelist i ljubitelj starina«, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 10 (1956), pp. 230-256, posebno p. 240.

6 Kruno Prijatelj, *Klasicistički slikari Dalmacije* (Split: Galerija umjetnina u Splitu, 1964), p. 13.

Slika 2. Petar Frano Martecchini, *Portret Rajmunda Kunića* (prema portretu Petra Katušića), crtež. Dubrovnik, Dubrovački muzej.

Slika 3. Portret Rajmunda Kunića. Litografija u djelu *Galleria di Ragusei illustri* prema crtežu P. F. Martecchinija.

Kruno Prijatelj

THE PORTRAIT OF RAJMUND KUNIĆ

Summary

The portrait of the distinguished Ragusan classicist Rajmund Kunić was painted by Petar Katušić (1767-1788), a neo-classic painter from Dubrovnik according to F. M. Appendini and his work *Notizie storico-critiche sulle antichità storia e letteratura de' Ragusei*. The portrait has long been missing but several copies serve as valuable source. The oldest copy was painted between 1802 and 1805 to order of the brothers Vlaho and Luko Stulli by Carmelo Reggio who resided in Dubrovnik. Few years ago it was stolen from the Science Library in Dubrovnik which stored a series of Reggio's portraits of Ragusan personalities. The second copy of Katušić's portrait is held in the Library of the Friars Minor, apparently the work of an unknown author painted between 1809 and 1821 for the Ragusan nobleman Antun Sorgo along with another series of portraits of Dubrovnik eminent citizens. The third copy was originally a drawing and later lithographed for *Galleria di Ragusei illustri* in 1841 by P. F. Martecchini. These copies offer us reason to believe that Katušić's portrait was the work of undoubtful quality and enable us to recreate the portrait of Kunić as a man of prominent features.